

Türkiye’de Hukuk Bilincinin İnşası ve Muharrem Balcı

ÖMER KANTARCI

*Adam aldırmada geç git!, diyemem aldırırım.
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırırım!*
Mehmet Âkif Ersoy

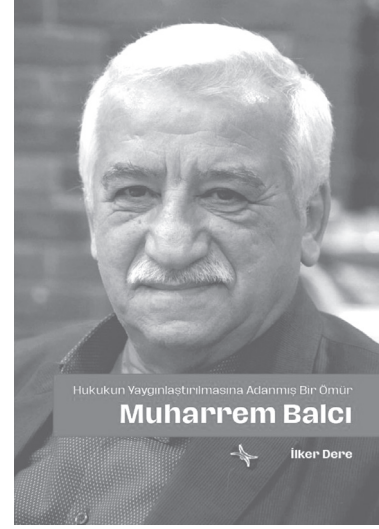
İnsan hak(kını) arayan, itiraz eden, edebilen bir varlık olması hasebiyle diğer canlılardan farklı bir yerde durmaktadır. İlk insan Hz. Âdem’in çocuklarından itibaren itiraz kültürümüz var olagelmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken neye, nasıl ve ne niyetle itiraz ettiğimiz, karşı çıktığımızdır. Karşı çıkmanın, hak aramanın da bir usulünün, ahlakının olduğu insanlığın tecrübe ettiği bir gerçektir. Kabil’in itirazının haksızlığı, geçersizliği onu kötülüğe ve daha büyük bir haksızlığa sevk etmiştir. Habil ise kendini ve hakkını savunmuş, haksızlığa karşı gelmeye çalışmıştır. Bu sebeple karşı çıkmanın ya da hak arayışının hukuki, vicdani ve insani taraflarını iyice düşünmek gerekir. Hareket noktamız nefsanî arzular olunca hakka değil batıl yollara sapmamız hiç de zor değil.

Haksızlık karşısında susanı dilsiz şeytana benzeten sevgili peygamberimiz, gençliğinde erdemli olmanın peşinden giden birkaç Mekkeli gençten biriydi. Hakkaniyetli olan ve iyilik melekelerini henüz yitirmeyen

bir avuç genç kendi aralarında bugün bir cemiyet/vakıf/dernek diyebileceğimiz bir oluşum kurmuş ve çalışmaya başlamıştı. Mekke’nin cahil karanlığına açılan aydınlık bir pencere idi Hılfu’l-Fudûl topluluğu. Bu topluluk dilsiz şeytan olmaya karşı çıkmış, masumu, mazlumu ve mağduru savunmaya ahdetmişti. Bu ahit ve akitler çağları karanlıktan aydınlığa çıkararak bir umut ışıkları olarak da değerlendirilebilir. Cahiliyeden saadet devrine geçişin yollarından biri de işte bu hakkaniyet, fitrat ve insana değer veren karşı çıkışlardır, itirazlardır. Benzer hak merkezli itirazlar her zaman ve mekânda olagelmiştir ve bu işin bedelini şerefli bir şekilde ödeyen, mücadele eden hakperest insanların sayısı hiç de az değildir.

HUKUK YOLUNDA: BİR KİTAP, BİR VEFA

Ülkemizin dönem dönem yaşadığı siyasi, iktisadi ve kültürel kırılmalara geriye dönük olarak baktığımızda beraberinde hak, hukuk, adalet kavramlarının tartışıldığını görüyoruz. Her

ne kadar anayasada kanunların önünde herkes eşit olarak kabul edilmişse de hukuk yaralarımız, hak aramanın ödettiği bedeller epey fazladır. İlahi adalet en büyük teselli kaynağımız ama dünyada da adaletin tecelli etmesi kötülüklerin azalmasına, zalimlerin diz çökmesine imkân sağlayacağı için birinci önceliğimiz olmalıdır. Ayrıca ilahi adaletin sahibi de bize dünyada adaleti tesis etmemizi emretmektedir. Bundan sebeple adaletin vuku bulması, hukukun yaygınlaştırılması hem insani hem de İslâmî görevimizdir.

Türkiye’de her ne kadar yasalar ve uygulayıcılarından kaynaklı hukuk problemleri çok olsa da bu duruma itiraz edip hukuk meselelerinde ön saflarda yer alarak mağduru, mazlumun hakkını savunan, adaletin tesis edilmesi için mücadele eden birçok kıymetli hukukçumuz var. Bunlardan biri de mesleğinin 43. yılını icra etmekte olan avukat Muharrem Balcı’dır.

Hukuk yolunda gözünü budaktan sakınmayan insanların hayatı, yaşadıkları tatlı-acı olaylar, mesleki tecrübeleri ve gençlik faaliyetlerinin gelecek nesil-

ler için çok anlamlı olacağını düşünüyoruz. Çünkü ülkemiz birçok gelişmeyi hızlı bir şekilde yaşamakta ve bazı kıymetli eşhas ve olaylar maalesef unutulup gitmektedir. Muharrem Balcı'nın hayatı, mesleki çalışmaları, mücadeleleri, gençlere, özellikle hukukçulara öncelik vermesi bu bakımdan üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir gayretin mahsulüdür.

Muharrem Balcı'nın öğrencisi Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. İlker Dere'nin hocasına bir vefası, tarihe bir vesika, sonradan gelenlere bir hatırlatma işlevi görecek olan *Hukukun Yaygınlaştırılmasına Adanmış Bir Ömür Muharrem Balcı*¹ adlı çalışma kırk yılı aşkın bir mücadeleyi derli toplu bir şekilde okuyucuya aktarmaya gayret eden emek mahsulü bir eser. Balcı'nın en önemli özelliğinin insanların hayatlarına dokunması, onlarda kalıcı izler bırakması olduğunu belirten yazar, kitabı kaleme almasının bir nedeninin de Balcı'nın dostlarına karşı her zaman vefalı olması, isimlerini yaşatmaya gayret etmesiyle açıklıyor. Kitabı okurken Balcı'nın hatıralarından söz ederken yüzlerce dostunu tek tek andığını, şükranla yâd ettiğini görüyoruz.² Vefa gösterene vefa göstermek de diyebiliriz bu kitap için.

1 İlker Dere, *Hukukun Yaygınlaştırılmasına Adanmış Bir Ömür Muharrem Balcı*, Mahya Yayınları, İstanbul, 2021.

2 Muharrem Balcı'nın Danışman Hukuk Bürosu'nda duvarda fotoğrafı olan merhum yol arkadaşlarından iki hukukçu yer alır; Aydın Durmuş ve Macide Göç Türkmen. Büroda bunların dışında karakalem portreler de bulunur; Malcolm X, Mehmet Akif Ersoy,ERCÜMEND ÖZKAN, ALIYA İZZETBEĞOĞLU ve Ali Şeriatî.

Muharrem Balcı'nın ailesi ve çocukluk geçmişi ile başlayarak gençlik dönemleri, hukuk fakültesi yılları, avukatlığa başlama ve hukuk bilincinin inşası için yapılan gönüllü çalışmalar, meşakkatli ve zor davaların üstlenilmesi, mesleğin getirdiği zorluklarla mücadele gibi birçok konuları kapsıyor. Kitabı okurken aslında Türkiye'de 1950 sonrası yaşanan siyasi, hukuki, düşünce ve kültürel hayatın bir özeti sayılabilecek tarih okuması yapmak da mümkün. 70'li yılların ideolojik yönleri, 80 sonrası İslâmî düşüncenin gelişimi ve camiada yaşanan fikir ayrılıkları, 28 Şubat sürecindeki hukuksuzluklara karşı mücadele³, genç hukukçular okuma grupları, STK faaliyetleri, baro seçimleri gibi muhtelif konular fotoğraflar eşliğinde zengin bir içerikle karilere takdim edilmiş.

Anne tarafından Rizeli olan Muharrem Balcı'nın doğumu

3 Muharrem Balcı'nın postmodern darbe günlerinde Yöneliş Yayınları tarafından yayımlanan ama içerdiği hukuki tartışma ve tahlillerle öne çıkan "hukuk, ordu, siyaset" alt başlıklı *MGK ve Demokrasi* (1997) kitabı Türkiye'de ordunun siyasetten hukuka, ekonomiden iletişime kadar oldukça geniş bir alanda sahip olduğu konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sunmuştur. Balcı'nın 9 Ocak 1997 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanan Başbakanlık Kriz Merkez Yönetimi Yönetmeliği'nin 1 Eylül 1997 tarihli "Hizmete Özel" genelgesiyle uygulamaya konulması hakkındaki soruya verdiği cevap mücadele azmini ortaya koymaktadır: "Mutlaka aydınlığa kavuşacağımız günlere ulaşmaya kadar biraz sıkıntı çekeceğiz. Az bir bedel ödeyerek elimizde bulduğumuz nimetlerin korunması için, daha fazla bedeli göze alacağımız günlere hazırlanmalıyız. Üstelik bu sadece Müslümanların sorunu olmaktan da çıkmıştır. Bir insanlık sorunu haline gelmiştir." Muharrem Balcı, "Zor Günlere Hazırlanmalıyız", *Haksöz*, 1997, sayı: 79.

ve çocukluğu Sarıyer'de geçer. Annesi (hafız) Nuriye Hanım ile babaannesi Havva Hanım'dan temel dinî eğitimini alır. Babası Efe Salih kum çekmekle iştiğal eden güçlü, kuvvetli, infak ve merhametiyle bilinen birisidir. İlkokulu Pertevniyal İlkokulu'nda okuyan Balcı'nın hafızasında iz bırakmış, dönemin havası hakkında bize ipuçları veren birkaç olayı da öğreniyoruz kitaptan; askerin lojmanlara çekilmesi⁴, okulda bazı öğretmenlerin uyguladığı şiddet, devletin askerlere bedava sigara dağıtması ve doktorların sigaraya teşviki ile sigaranın yaygınlaşması. Balcı'yı en çok etkileyen çocukluk anlarına biraz daha dikkatli bakınca ileriki hayatını kaim ettiği o büyük anlam daha da iyi anlaşılacaktır. Avukatlık mesleğini seçmesi ve büyük bir azimle icra etmesi, sigaraya karşı oluşu ve Yeşilay başkanlığı, başta hukuksuzluk şiddeti olmak üzere her türlü şiddetin karşısında yer almasının çocukken etkilendiği olaylarla irtibatlı olduğunu söyleyebiliriz.

MTTB, MÜCADELE BİRLİĞİ VE HUKUKA GİRİŞ

Liseyi altı yılda bitiren Muharrem Balcı ilk üç yılı *haylazlık dönemi* olarak tanımlar, ikinci üç yıl ise onun kişiliğinin, aksiyoner ve mücadelecisi tarafının şekillendiği bir dönem olur. İdeolojik kaygılar ona okul derslerini ihmal ettirir. Balcı'nın sahil din anlayışını, hurafesiz sünneti seniyyeyi öğrenme

4 Balcı, o zamana kadar asker halkla iç içe meskûn bulunduğunu, 1960'tan itibaren askerî lojmanlar yapıldığını ve bunun da asker ve halk arasında bir iletişim engeli olduğunu belirtiyor (s. 22, 23).

imkânı bulduğu hocaları da eserde zikredilmekte; Sarıyer Kethüda Camii'nin imamı Mustafa Çerçi Hoca (Kara Mustafa) ve onun arkadaşı Ercümen Özkan. Camide bir araya gelen Balcı ve arkadaşları daha sonra kendi aralarında Beyaz Saray Kitapçılar Çarşısı'ndan temin ettikleri kitapları okumaya koyulurlar. Önce Fikir ve Kültür Ocakları Federasyonu'nun Sarıyer şubesini kurularak ardından MTTB günleri başlar. MTTB'nin ortaokul komisyonunda aktif çalışmalar yapacağı yol arkadaşları edinir; Mustafa Bilge, Sedat Yenigün, Ahmet Şişman, Mecit Eş, Hamza Türkmen. Dönemin gençliği üzerinde büyük tesiri bulunan Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinden ve heyecanından da etkilenir. Fakat üstadın Cemaleddin Afgani, Muhammed Abduh, Seyyid Kutub ve Mevdudi gibi isimlerle ilgili menfi düşüncelerine katılmamıştır.

MTTB'den ayrılan Millî Mücadeleciler diye bir grubun olduğunu duyunca arkadaşları ile hesap sormaya gider ve orada grubun İstanbul sorumlusu Yılmaz Karaoğlu ile tanışır. Entelektüel birikime ve devrimci bir söyleme sahip Karaoğlu'ndan etkilenen gençlerin yeni mücadele alanları Mücadele Birliği olacaktır. Buradaki heyecan ve aksiyon, ilmî birikim ve Yılmaz Bey'in nezaketli tavrı gençleri etkilemiştir. Aykut Edibali'nin öncülüğünde bir araya gelen gençler, *Yeniden Millî Mücadele* dergisi üzerinden okuma ve teşkilat faaliyetlerine devam ederler.

Muharrem Balcı'nın ömrünü adadığı hukukun yaygınlaşması yoluna onu sevk eden kişi

Mücadele Birliği'nden tanıdığı Av. Yıldırım Kemal Akıncı'dır. Akıncı hem lisede kaldığı derslerden geçip mezun olmasına yardım etmiş hem de üniversite tercihlerinde ona rehberlik etmiştir. Ütopyanın gelecek tasavvuruna dönüşmesinde Yıldırım Bey'in katkıları büyüktür ve Balcı her zaman onu saygı ve hürmetle zikretmektedir.

Hukuk fakültesinde okurken Mücadele Birliği'nde çalışmalarına devam eden Muharrem Balcı farklı ev ve yurtlarda kalır. Bu dönemde gençlik heyecan ve bilincini diri tutmak amacıyla kamplar⁵, tiyatrolar, spor faaliyetleri, konferans ve fikri faaliyetleriyle dolu dolu bir dönem geçiren Balcı bulunduğu grubun okumasını istemediği farklı düşüncelere, ideolojik yapılara ait kitaplar da okuyarak kendini geliştirir. Aykut Edibali'nin *Bin Yıllık Türk Tarihi* eseri ve Topkapı Sarayı'nda teşkilatın önde gelenlerini çağırmadığı gösterişli bir düğün yapması aralarında Balcı'nın da bulunduğu bazı gençlerin Mücadele Birliği'nden ayrılmasına sebep olacaktır.

Avukat olduktan sonra bir yandan mesleğini icra eden Muharrem Balcı diğer taraftan arkadaşlarıyla çok yönlü okumalar yapmaya devam eder. "Sarıyerliler Grubu" olarak başlayan bu okumalar Yöneliş adlı yayıncılık faaliyetlerine zemin hazırlayacaktır. İslâm düşüncesinin güncel problemleriyle ilgili özgün kitapların basımı ve cami-

5 Kitapta zikredilen kamplardan biri de yazları yapılan Şile kampıdır. Bu eğitim ve sosyal faaliyetleri kapsayan kamplara lise talebesi Ahmet Davutoğlu ve Murat Ülker de katılmıştır.

adaki eleştirel düşünceye ciddi bir katkı diyebileceğimiz Yöneliş Yayınları ile 80'lerin sonu ile 90'lı yıllarda önemli kültür hizmetinde bulunulmuştur.⁶

Muharrem Balcı ve avukat arkadaşlarının Hukukçular Derneği bünyesindeki çalışmalarına da kitapta genişçe yer veriliyor. 1986'da Balcı ile birlikte derneğe üye olan Av Necati Ceylan, Av. Hüsnü Tuna, Av. Cüneyt Toraman, Av. Şeref Dursun gibi isimler derneği aktif hâle getirip İslâmî camianın maruz kaldığı önemli hak ihlallerine karşı doğrudan ya da dolaylı hukuki mücadele etmeye başlarlar. Pulama Davası ve Kaynak Yayınevi Baskını, "Aziz Nesin ve avanesinin tahriki sonucu oluşan kitle-sel bir tepki sonrasında istenmeyen neticelerle sonuçlanan" Sivas Olayları⁷, Başbağlar Katli-

6 Yöneliş Yayınları'nın yayımladığı kitaplardan bir kısmının *İslâm Hukukunda Savaş ve Barış, Çağdaş İslâmî Uyanışta Hukukun Rolü, İslâm'da Adalet Kavramı* gibi doğrudan hukukla ilgili olması da üzerinde durulması gereken bir noktadır.

7 Bu olaylarla ilgili olarak 1995'te şunları ifade etmiştir: "Sivas Olayları Davası'nda verilen karar hem hukuka hem hakkaniyete aykırı hem de topluma baskı kurmayı amaçlayan bir azınlığı tatmin etmeye yönelik bir karar olarak tezahür etmiştir. İleride yayınlanacak olan sanıkların savunmaları da incelendiğinde bu açıkça görülecektir. Netice olarak karar siyaseten verilmiş bir karardır. Fakat umulduğu gibi hiçbir tarafı tatmin etmemiş ve toplumsal gerçeğe de ışık tutmamıştır." Muharrem Balcı, "Verilebilecek En Ağır Cezalar Verilmiştir", *Haksöz*, 1995, sayı: 46/47. Daha sonra ise 33 kişiye idam cezası verilmesini ise Türkiye'de yaşanan hukuk dışı gelişmeleri gözleyen ve sorgulayan bir kişi olarak yadırgadığını zira

amı, İslâmî Hareket Davası hep bu hak ihlallerine engel olmak ve adaletin inşası için alınan davalar olmuştur ve bunlar büyük bir özveriyle fisebilillah yapılmıştır. 2000’li yılların başında dernek işlerinde fark ettiği “güven erimelerinin” ardından yönetimden ayrılmayı tercih etmiştir.

Günümüzde İslâmî hassasiyet sahipleri tarafından kurulan birçok STK, vakıf ve dernek mevcuttur. Onca siyasi ve maddi imkâna rağmen bu kuruluşların bir kısmı nitelikli adam yetiştirememekte, cemiyete, gençlerin dünyasına girememekte, esas itibarıyla o heyecanı kaybetmiş gözükmetedirler. Ömrü hayatı boyunca “toplumun üzerindeki ölü toprağını kaldırıp, hak ve özgürlüklerine sahip çıkmasını sağlamak” amacıyla hareket eden Muharrem Balcı’nın hayat hikâyesine daha yakından bakınca bilgili, heyecanlı ve şahsiyet sahibi insan yetiştirmenin pekâlâ mümkün olduğu ve bunun da gençleri tasallut altına almadan yapıldığı fark edilecektir. Nitekim Balcı önderliğinde 1998 yılında kurulan ve hâlen birçok ilde okuma faaliyetleri devam eden *Genç Hukukçular Okuma Grupları* bu alanda başarılı, bereketli ve bilgi üreten bir yapı olmuştur. Ciddi bir disiplinle farklı konuların ele alındığı bu toplantılarda gençler okumayı, tahlil etmeyi, kritik düşünmeyi

önceki bazı kararlarda olduğu “Karara dayanak olan yargılamanın tüm safhaları ve karar sürecine bakıldığında burada ‘kısas’ı da aşan bir ‘linç mantığı’ yattığını” belirtmiştir. Muharrem Balcı, “Linç Mantığıyla Karar Verilmiştir”, *Haksöz*, 1997, sayı: 81.

Muharrem Balcı’nın öğrencisi Doç. Dr. İlker Dere’nin hocasına bir vefası, tarihe bir vesika, sonradan gelenlere bir hatırlatma işlevi görecektir olan *Hukukun Yaygınlaştırılmasına Adanmış Bir Ömür Muharrem Balcı* adlı çalışma kırk yılı aşan bir mücadeleyi derli toplu bir şekilde okuyucuya aktarmaya gayret eden emek mahsulü bir eser.

ve mesleğin en ince konularını öğrenme ve öğretme imkânı bulmuşlardır.

Bu grupların yaptığı bilimsel sunumlar daha sonra kitap hâline getirilecek ve *Birikimler* (6 cilt) başlığı ile yayımlanacaktır.⁸ Editörlüğünü Balcı’nın yaptığı bu çalışma onlarca yıldır yapılan okuma faaliyetini kalıcı hâle getirmiş ve insanlığın istifadesine sunmuştur. Ayrıca alanında

uzman “Müslüman hukukçuların” yetişmesine zemin hazırlamıştır. Bu derslerin amacını şu cümlelerle özetliyor Balcı: “Biz derslerimizde rekabet hukuku, evlenme hukuku gibi dersleri yapmıyoruz. Bunları her yerde yapıyorlar. Barolar yapıyor, üniversiteler yapıyor, sempozyumlar yapıyor ama bunların siyasi, ideolojik, itikadi, İslâmî yönleri yok. Biz yapılmayan kısmını tamamıyoruz. Bir “Müslüman Hukuk Bilinci” vermek, özel hukuk dersleri ile mümkün değil. Dolayısıyla o bakışlar çevresinde konulara yaklaşım

8 Bir değerlendirme için bk. Erkam Kuşçu, “Hukuka Birikimle Bakmak”, 2017, *Umran*, sayı: 272, s. 75-77.

Muharrem Balcı önderliğinde 1998 yılında kurulan ve hâlen birçok ilde okuma faaliyetleri devam eden *Genç Hukukçular Okuma Grupları* alanda başarılı, bereketli ve bilgi üreten bir yapı olmuştur.

gerekiyor, yorum gerekiyor, tarih yorumu, hukuk felsefesi yorumu... Ayrıca dersleri mukayeseli hukuk olarak hazırlıyor ve işliyoruz. Hukuk eğitiminin modern-seküler niteliğini, özümüzü unutturmaya matuf olarak algılıyor, pozitif hukukun yanı sıra konu hakkında İslâm Hukukunun da ne söylediğini de karşılaştırmalı olarak işliyoruz. Böylece Müslüman Hukukçu kimliğimizin teorik yanını beslemeye çalışıyoruz.”⁹

SİVİL TOPLUM KURUMLARINDAKİ ÇALIŞMALARI

Modern dönemde kamu hayatının etkileyen oluşumlardan biri de sivil toplum örgütleridir. Bu örgütler aktif iyi olmak için, Müslüman duyarlılığı ile ifade edersek marufun yaygınlaşması, kötülüğün azaltılması için de pekâlâ çok şey yapabilir. İlker Dere'nin yayına hazırladığı eserde Muharrem Balcı'nın bu alandaki bitmek bilmeyen çalışmaları detaylıca yer almaktadır. İstanbul Baro başkanlığı seçimlerindeki “entelektüel ve mesleki” mücadelesi¹⁰, Yeşilay genel başkanlığı, Hukuk Vakfı,

9 İlker Dere, *age.*, s. 109.

10 Muharrem Balcı, “Baro Seçimlerinde Entelektüel ve Mesleki Bir Boyut Kazandırma Kararlılığımız!”, *Haksöz*, 2004, sayı: 163.

Tüketiciler Birliği Derneği, Hasta Hakları Aktivistleri Derneği, SARIAY, MAVİAY ve BAĞDER dernekleri kapsamındaki çalışmalar hep yazımızın başında ifade ettiğimiz hukukun yaygınlaştırılması ve hukuk bilincinin inşası için fedakârca atılan adımlar şeklinde değerlendirilebilir. Her zaman “sivil toplum kuruluşlarının, ne iktidarlara hasım, ne yanında, kucağında olarak değil, uzağında durması gereken”¹¹ yönüne dikkat çekmiştir.

Anayasa'nın 58. maddesinde¹² devletin gençleri her türlü kötü alışkanlıktan koruyacağını altı çizilir fakat uygulamaya gelince resmi olarak “şans oyunları” adı altında kumar ile çevrim içi olarak bahis oynanmasına izin verilmektedir. Yeşilay başkanlığı yaptığı dönemde Muharrem Balcı resmî makamların anayasaya aykırılık teşkil eden uygulamalarına resmî yetkilerini ve hukukçu kimliğini kullanarak karşı çıkmış, milletimiz ve özellikle gençlerin lehine kararların alınmasını sağlamıştır. Millî

11 Muharrem Balcı, “OHAL Uzdakça Keyfilik Doğurur”, *Haksöz*, 2017, sayı: 316/317.

12 “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”

Piyango idaresinin yaptırdığı okullara kendi kurum ismini vermesinin -gençleri kumara yönlendirmesi hasebiyle- önüne geçilmesi, alkollü içecek firmaların sportif faaliyetlere sponsor olmasının kaldırılması, ilgili yönetmeliğin¹³ çıkarılması bunlardan birkaçıdır. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ile yapılan protokollerle gençlere ve kamu personeline birçok ilde bağımlılık konusunda seminerler verilmiştir. Yeşilay'da iki yıl (2010-2012) görev yapan Balcı, ciddi hiçbir faaliyeti olmayan kurumu karşılaştığı engellemelere rağmen aktif hâle getirmiş; dernek arşivinin düzenlenmesi, personel sayısının artırılması, şubelerle irtibatın sağlanması, basınla açıklamaları, bütçenin düzenlenmesi, genel merkezin daha saygın bir binaya taşınması gibi birçok önemli çalışmanın yapılmasına katkı sağlamıştır.

Hukuk üretmek ve yaygınlaştırmaya kendisini vakfetmiş olan Muharrem Balcı'nın dikkat çekici bir başka meziyeti de insanlarla kurduğu hasbi ilişkidir. Davetleri geri çevirmemesi, insana yatırım yapması, hukukçu yetiştirmeye samimiyetle gayret etmesi, dostlarının dertleriyle ilgilenmesi hep bu diğerkâmlıktan ve fedakârlıktan doğmaktadır. Bu irtibatın temelinde insanın fitraten sahip olduğu hakların korunması, adaletin inşası, insan onurunu korumak ve daha yaşanabilir bir Türkiye düşüncesinin yer aldığını söyleyebiliriz.

13 *Resmî Gazete*, “Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Satışına ve Sunumuna İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, 07.11.2011.